

Editor: *Vasile Burlui*

Redactor: *Livia Iacob*

Tehnoredactor: *Cornel Dulceanu*

Coperta: *Paul Gorban*

Ilustrație coperta I: *Ofelia Huțul, „Ipostaze karmice feminine”*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ILIE, EMANUELA

Corpuri, exiluri, terapii / Emanuela Ilie;
pref. de Doru Scărlătescu - Iași: Cartea Românească
Educațional, 2020

ISBN 978-606-057-010-3

I. Scărlătescu, Doru (pref.)

821.135.1

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, 2020
www.librariacartearomaneasca.ro/ecred.ro

EMANUELA ILIE

Corpuri, exiluri, terapii

Prefață de Doru Scărlătescu

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

CUPRINS

Doru Scărlătescu – <i>Femeia, dragostea noastră</i>	5
(În loc de introducere) Corpul și experiențele care „înfemeiesc”. Cu un mic ocol, despre valorizarea corpului în studiile de gen	15
<i>Capitolul I</i> Corpuri traumatizate, interdicții, alegeri	31
Alături de câteva <i>Tovarășe de drum</i> . Despre avortul clandestin și „chiuretajul doveditor”	36
„Corpul gravid ca mormânt” și maternitatea exclusiv artistică.....	46
„Chipul slut de care fuge umbra”, sexul compensatoriu și raclajul necesar.....	58
Corpul feminin, fericirile și șocurile (pre)maternității	69
<i>Capitolul II</i> <i>Cancerul, dragostea mea</i> . Variații pe tema corpului mutilat	95
Reprezentarea corpului bolnav. Mic excurs istoric	95
...Scurt intermezzo despre memoriile de iarnă și obligatoriile „comprimate de simțuri”	104
Suprapersonajul. Cancerul, Al Capone și Elefantul într-un magazin de porțelanuri.....	109
„Cine este, de fapt, subiectul suferinței?”	116
Cancerul, corpul, feminitatea. <i>Care dintre noi?</i>	121
<i>Cancerul, dragostea mea</i> . Maternitatea extatică, gravitatea demonică	126
„Ca un schelet optimist”. Corpul împușinat vs. spiritul invincibil	136
<i>Capitolul al III-lea</i> Corpuri învinse, exiluri, terapii.....	147
Preliminarii. Corpul bătrân, marele „învingător”?	147
„În această țară numită bătrânețe”. Memoria corpului învins... ..	155
... și a celui învingător. Corpul, fotografia, recuperarea	162

Cele două exiluri, (im)posibila „aclimatizare”

Resp și îmbătrânirea culturală.....	170
„Această groaznică îngropare de vii a bătrânilor”.....	186
„Așa ne ștergem și noi, totul se estompează, se uită, dispăre!”	203
În loc de concluzii	217
Bibliografie primară	219
Bibliografie secundară	221

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ

Telefon: 0763 082 213

Adresa: Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2, Iași – 700124

E-mail: comenzi@ecredu.ro

Tipărit în România

Capitolul I

Corpuri traumatizate, interdicții, alegeri

Până să devină formă esențială de percepere a diferenței de gen (și cu atât mai mult discurs al unui grup/ minorități ori mijloc de exercitare a presiunii socioculturale, politice, ideologice șcl.), fiecare dintre experiențele specific feminine constituie, fără doar și poate, o experiență cât se poate de intimă, de individuală – deși presupune și percepția unei alterități, ba chiar a unor alterități absolut/ decisiv radicale. În intervalul (mai lung sau mai scurt) al traversării acestei experiențe, femeia artistă are adesea, la fel ca orice altă femeie, senzația locuirii unui/ într-un corp străin, care își exercită drepturile într-un mod aproape tiranic. Dar, spre deosebire de alte femei, deține și mijloacele de a oglindi prin intermediul creativității raportul cu acest străin. Adică de a *sângea prin cerneală* (ori, aș fi tentată să adaug – gândindu-mă în special la metaforele feminității carnale din pictura excepțională a Fridei Kahlo sau a Georgiei O’Keeffe –, *sângeând prin culoare*).

Unele dintre temele exclusiv feminine subsumate corporalității sunt tratate în scrierile doamnelor cu o pauperitate sau o zgârcenie de înțeles, dacă luăm în calcul cutumele românești de reprezentare ale alterității subsumate, într-un fel sau altul, sexualității. Mă refer la *corpul feminin slăbit* temporar, deși frecvent, de condiția lunară cunoscută, dar și la *corpul feminin traumatizat de avort*. Primul este, să o recunosc direct, ca și inexistent în majoritatea zdrobitoare a scrierilor confesive semnate de autoarele care au trăit cea mai mare parte a vieții lor în comunism²⁸. Referințe răzlețe găsim doar în însemnările

²⁸ Spre deosebire, desigur, de cele care și-au cristalizat sau definitivat identitatea feminină în libertatea post-decembristă. Scriitura

unor scriitoare cu totul aparte, din perspectiva asumării propriiei sexualități și implicit a propriiei corporalității. Exemplul cel mai sugestiv: Nina Cassian, o adevărată „hetairă socialistă”²⁹ de o urâțenie recunoscută, o femeie ale cărei nevoi acerbe de celebrare a relației/ sexualității, nu doar în interiorul, ci mai ales în afara căsniciei – sau a căsniciilor cu Ioji și Ali (Vladimir Colin și Al.I. Ștefănescu) – sunt recunoscute fără ezitări și în tripticul confesiv intitulat *Memoria ca zestre*. Procesul de edificare și fasonare identitară firesc într-un astfel de text este rostuit, în cazul de față, în funcție de două axe fundamentale, strâns legate: pe de o parte, sexualitatea și erotismul; pe de altă parte, afirmarea artistică și cea socio-profesională. Cum, în altă parte³⁰, le-am urmărit detaliat, amintesc aici faptul că spațiul pe care diarista îl alocă identității sale sexuale nu are egal în intimismul românesc. În sute de pagini din primele două volume sunt contabilizate relații „serioase”, dar și legături sexuale fără număr și opreliști morale, ca într-o veritabilă paradă a senzualității debordante, asumate până spre sfârșitul vieții drept herb identitar și echivalente într-o notație din exilul american al Ninei cu însăși cunoașterea: „Dar încă din copilărie, pe lângă joacă, jinduiam, visam la o mare iubire. (...) Și a venit. Nu numai una. Cu

unor prozatoare și poete precum Ioana Bradea, Ioana Baetica, Floarea Tuțuianu, Elena Vlădăreanu sau Miruna Vlada, ca să nu dau decât câteva dintre numele sonore din generațiile '90 și 2000, nu ocolește defel motivele subsumate temelor feminine, înainte tabuizate, ba chiar își face, uneori, un titlu de glorie din (falsa) fragilitate feminină. În fond, *Libresse oblige*, vorba interesantei artiste incluse în *Manualul de literatură nouăzecist!*

²⁹ După memorabila formulă pe care o utilizează Gheorghe Grigurcu în portretul diaristei, reținut și în *Exerciții de adevăr*, Editura Timpul, Iași, 2011, p. 143.

³⁰ Am urmărit pe larg ambele forme de expresie identitară în studiul „«Memoria ca zestre». Eros fără opreliști și educație de Partid” (în *Valorile educației, din Antichitate până azi*, coord. Emanuela Ilie, Claudia Tărnauceanu, Editura Universității „Al.I. Cuza” din Iași, 2017, pp. 141-154).

alaiul lor de extazuri și suferințe, și nu-mi este rușine de niciuna din ele, totul și toatele fiind îmbrățișate de acolada cunoașterii umane”³¹. Dezinhibarea în materie de recunoaștere a propriiei sexualități nu înseamnă însă și exhibare a condiției de femeie vulnerabilă, cum spuneam, corporal/ fiziologic. Puținele referințe la această din urmă condiție, strecurate, ca și întâmplător, între informații climaterice, locative sau... psiho-maritale, ilustrează pe deplin toată gama de trăiri, senzații și stări acutizate, dureros, inevitabil, radical feminine. Relevantă în context este, desigur, și percepția unei anume fatalități de gen, din perspectiva căreia femeilor li se plătește prin corp: „Iulie, 1950, Mangalia: De două zile aici, din păcate indisponibilă pe baza feminității mele lunare... Ali s-a dus la plajă cu Petrică și Yvonne. Mihule e aici cu nevastă-sa care e o femeiușcă frumoasă și grasă”³². Șaisprezece ani mai târziu, asocierea între vulnerabilitatea fiziologică și fatalitatea existențială este și mai categorică:

„21 Martie [1966]

Această dată ar trebui s-o marchez cu un chenar negru.

Criză gravă cu adevărat de această dată, cu Ali. Revelații care mă obligă să reconsider o serie de lucruri și să mă adaptez lor. Deocamdată, pierd mult sânge, iar atitudinea lui, după un prim gest înalt și nobil, mă deteriorează și mă înstrăinează.

La ora asta, sunt după douăzeci și patru de ore de coșmar și nu-mi doresc decât să dorm sau să mă gândesc la altceva. Din nou, viața mă pune să plătesc”³³.

De același imaginar (șocant) al sexualității feminine, tabuizat vreme îndelungată în cam toate formele de expresie artistică, ține și motivul *corpului traumatizat de avort*. După

³¹ Nina Cassian, *Memoria ca zestre. Cartea a III-a. 1985-2005*, București, Cărțile Tango, 2010, p. 191.

³² Nina Cassian, *Memoria ca zestre. Cartea I. 1948-1953*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2003, p. 206.

³³ Nina Cassian, *Memoria ca zestre. Cartea II. 1975-1979*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2003, p. 144.

cum am mai arătat, s-a împământenit ideea că sarcina înfemeiește³⁴ și că, în consecință, maternitatea este singura experiență aptă a da sens major existenței feminine. Există însă scriitoare pentru care refuzul decis al maternității este o opțiune existențială vitală, ce trebuie asumată și respectată până la capăt, așa încât orice accident (în context, a se citi: sarcină) nedorit(ă) nu constituie decât o probă de verticalitate sau consecvență identitară. Depășirea ei este însă inevitabil traumatică³⁵, cu atât mai mult cu cât vorbim despre o conștiințizare a diferenței – nu de gen, ci față de gen, s-ar putea spune.

Se pune întrebarea, firesc, dacă în confesiunile scriitoarelor ce refuză, tacit sau manifest, această perspectivă cvasi-unanimă, subiectul avortului este ocultat, doar sugerat sau detaliat. Există, apoi, și dacă da, cum arată scriitura acestei experiențe traumatizante? În fine, cu ce semnificații este ea

³⁴ Termenul este folosit de Maria Bucur, una dintre doamnele care au acceptat să își actualizeze experiența pentru opul colectiv *Nașterea. Istorii trăite*: „Nu există substitut pentru experiența trăită în privința asta și tot ceea ce citim ca teorie filosofică, antropologică, culturală etc. este pur și simplu apă de ploaie. Sarcina m-a înfemeit pur și simplu. Schimbările fiziologice ale corpului meu erau una. Dar experiența de a avea pe cineva care crește în pântecul tău este altceva. Nu mi-am simțit niciodată trupul, ființa atât de legată de viață, responsabilă, dar și vulnerabilă, pentru că trăiam și prin/ pentru fătul din trupul meu. Am început să îmi înțeleg identitatea ca fiind fundamental și nealterabil diferită de cea a oricărui bărbat” (Maria Bucur, în *Nașterea. Istorii trăite*, volum coordonat de Mihaela Miroiu și Otilia Dragomir, Editura Polirom, Iași, 2010, pp. 175-176).

³⁵ Îmi voi îngădui și în alte pagini din carte folosirea acestui termen adjectival fără înțelesul strict pe care i-l atribuie specialiștii în psihologia traumei. Mai ales deoarece majoritatea cercetătorilor care s-au oprit asupra consecințelor pe termen lung ale avortului dorit asupra psihicului feminin nu îi neagă efectele, dar se îndoiesc de existența unui sindrom post-avort autentic (*A se vedea studiul Post-Abortion Syndrome: Creating an Affliction*, semnat de E.M. Dadlez și William L. Andrews, publicat în *Bioethics*, Volume 24 Number 9, 2010, pp 445-452, ISSN 0269-9702 (print); 1467-8519 (online).

investită? Înainte de a răspunde la aceste interogații, mă voi întoarce pentru o clipă la analogia inițială, cea din studiul Susanei Gubar, pentru a observa că, în mod evident, această experiență radical traumatizantă ar oferi exact tipul de experiență dublă la care se referă cercetătoarea. Pentru că tocmai acest tip de sfășiere corporală îi oferă femeii artiste care deseori „se experimentează ca *murind în/ prin artă (killed into art)*” posibilitatea/ ocazia „să se experimenteze și ca *sângerând prin cerneală (bleeding into print)*”. Și totuși, la fel ca nașterea însăși, considerată o experiență extrem de personală, istoria trăită a avortului nu este tematizată decât extrem de rar în scrierile de graniță și chiar și în cele literare – repet, mă refer aici doar la volumele semnate de scriitoare din generațiile mai vechi, născute, crescute și maturizate în timpul regimului comunist.

În fapt, sunt atât de puține excepții, încât ele chiar întăresc regula – nescrisă, dar subînțeleasă – a tabuizării traumei avortului în literatura de ficțiune și în genurile biograficului feminin. Deși capitolul propriu-zis literar nu constituie subiectul cărții de față, voi aminti că un potențial cercetător al acestui motiv ficțional nu ar trebui să ocolească numele unor scriitoare extrem de curajoase din această perspectivă. Lista ar putea fi deschisă de Gabriela Adameșteanu, pentru romanele ce urmăresc convulsiile existențiale trăite de Letiția Branea – în special *Provizorat* (Editura Polirom, Iași, 2010) și *Fontana di Trevi* (Editura Polirom, Iași, 2018)³⁶ – dar și una din prozele scurte incluse în volumul *Vară-primăvară*, intitulată *Scurtă internare*, acolo unde, din dialogurile câtorva personaje feminine, se poate deduce motivul internării și, implicit, drama avortului considerat necesar. Și nu ar trebui să o omită

³⁶ Apropo de analogia propusă de Susan Gubar, iată varianta Gabriela Adameșteanu: „Amintirea lui Sorin îi va exploda de la sânii până la uterul îngreunat (...), o minge de foc, în pântecul ei, intensă, intensă, la fel ca discul roșu al soarelui, care desenează în peniță neagră pe cerul moale, alb-ivoriu, coroanele rotunde ale copacilor, când ea se întoarce, amețită de alcool și sex, de la întâlnirile cu Sorin” (Gabriela Adameșteanu, *Provizorat*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 417).

pe Lili Crăciun, pentru *Desculță pe cioburi de oglindă – călătoria* (Editura Primus, Orădea, 2016), un roman cu evidente inserții autobiografice ce reconstituie, după cum i-o arată și titlul, odată cu drama Linei – o profesoară cu doi copii ce descoperă că este din nou însărcinată și optează pentru avortul ilegal –, o cutremurătoare călătorie prin infernul corporealității specific feminine³⁷.

Alături de câteva *Tovarășe de drum*.

Despre avortul clandestin și „chiuretajul doveditor”

Prin comparație, capitolul scrierilor confesive este inevitabil mai deschis și către asemenea nuclee radicale ale autoreprezentării feminine. E adevărat însă că de o deschidere autentică în acest sens vorbim numai după căderea regimului comunist și avalanșa de transformări, (ne)justificate socio-politic sau cultural, produse începând cu 1990. Emblematic, câteva dintre istoriile de viață comunistă privite, la câteva decenii distanță, cu o gamă variată de emoții, de la tristețea răvășitoare la ironia caustică, de cele șaptesprezece *Tovarășe de drum* cuprinse într-o antologie memorabilă³⁸ actualizează și experiențele dramatice ale avortului clandestin, ca formă traumatică specifică femeii obligate să trăiască în general după normele socialiste.

Chiar și în textele scriitoarelor care nu explorează anamnetic sexualitatea feminină există trimiteri succinte la rolul coercitiv al interdicțiilor așa-zicând de gen. *Din umbra viitorului luminos* ajuns, peste ani, un spectru terifiant, Sanda Cordoș ne amintește spre exemplu că, adesea, femeile care au

³⁷ Romanul este de altfel dedicat tuturor femeilor care au traversat experiențe similare: „Peste 10.000 de femei au decedat și alte câteva sute de mii au fost mutilate fizic sau psihic în urma avorturilor ilegale în perioada 1966-1989. Lor le dedic această carte!”.

³⁸ *Tovarășe de drum. Experiența feminină în comunism*, volum coordonat de Radu Pavel Gheo și Dan Lungu, Editura Polirom, Iași, 2008.

devenit mame în timpul regimului comunist au reușit să privească experiența maternității printr-un – după caz, asumat strategic sau doar ingenuu intuit – joc de oglinzi. Care le permite, totuși, ca după câteva decenii să nu mai treacă sub tăcere seria extinsă de abuzuri de tot felul sau de limitări punitive impuse în anii '80 întregii suflări feminine cu apetit sexual mai mult sau mai puțin voalat:

„Se procurau cu greu vată (tampoanele au intrat în civilizația femeii după 1990) și foarte greu (prin rețele care veneau de la unguri sau sârbi) anticoncepționale, care erau administrate după sfatul benevol al unui (mai) cunoscător. Calendarul lunar al fetelor și femeilor era un prilej de bancuri (nu mai țin minte niciunul), de aluzii nesfârșite, de interes și îngrijorare comunitară. Deși secrete despre eventualele sarcini șuşoteau o întreagă clasă de elevi (se întâmpla și asta), o întreagă grupă de fete, un întreg birou. Intrau în alertă rețele întregi de sfaturi și binevoitori: vin fiert și alte fierturi, sărituri (de preferință de pe dulap), pilule, fuse, provocări de avort (câteva fete de la Filologie nu se dădeau în lături), moașe, doftoroaie, doctori, mătuși, infecții, salvări, septicemii, procurori”³⁹.

Expertă, cum bine știm, în *Regăsirea intimității*⁴⁰, Simona Sora decupează, în *Bibliotecile spitalelor mele*, o fotografie șocantă dintr-o secție de ginecologie în care, dimpotrivă, orice rest de intimitate protectoare pare a se pierde definitiv, iar viața și moartea coexistă într-o formă epurată de orice rest de sacralitate:

„Deși am făcut un liceu sanitar, n-am intrat vreodată în toți anii aceia într-o sală de operații. Preferam internele sau

³⁹ Sanda Cordoș, *Din umbra viitorului luminos*, în *op. cit.*, p. 137.

⁴⁰ Cartea Simonei Sora, *Regăsirea intimității. Corpul în proza românească interbelică și postdecembristă* (Editura Cartea Românească, București, 2008), este prima cercetare de amploare dedicată, la noi, celor două concepte strâns legate (intimitatea și corpul), a căror viabilitate (și vitalitate!) este probată, analitic, pe două segmente esențiale ale literaturii române.

cardiologia – la limită, ginecologia, de unde răzbăteau înjurături apocaliptice și răgete animalice cum imaginația mea fraged-ardelenească nu apucase să conceapă. Bizar mi se pare și-acum (după ce mi-am născut copilul în Elveția, cu sofrologie, muzică, relaxare în apă și anestezie peridurală) că înjurăturile grosolane ale ginecologilor (obișnuiți să arunce dilatatoare metalice ca la un joc de darts în vaginul pacientelor neanesteziate) primeau replici și blesteme subțiratic din partea femeilor care nășteau/ avortau/ se chiuretau după complicații. Doar liniștea era incredibilă, în rarele momente când din sala de tortură nu se auzea nimic: putea foarte bine să fie un avort penal (cu securistul alături), un chiuretaj aranjat pe șest, o cezariană cu probleme. Se năștea sau se murea într-o promiscuitate cu adevărat egalizatoare⁴¹.

În chiar debutul volumului, Anamaria Beligan reface, prin narațiunea *Halatul Veronicăi*, traseul unei pseudo-inițieri în problematica sexualității feminine. Pigmentată cu o doză binevenită de umor, istoria Veronicăi Flutur – o falsă *damă de companie*, care în realitate „instaurase atât în orizontul meu spiritual, cât și în urbea mea nepăsătoare și nesimțitoare noua epocă a damei *consumatoare*, îmbrăcând tradiționalul halat al profesiei în scopul unic și suprem al plăcerii oferite propriului trup⁴² – conține și câteva reflecții savuroase pe marginea unor obiecte-simbol echivalate de mentalul colectiv socialist cu dragostea trupească, firește vinovată. Spre deosebire însă de halatul Veronicăi (imagine supremă a lipsei de moralitate în ochii naratoarei!), dar mai ales de chiloții tetra și pliculețul cu fluturaș, *masa de bucătărie* actualizează nu doar recuzita, ci și întregul arsenal de brutalitate fizică, socială și emoțională asociat cu avortul:

„O clipă de uitare, un intermezzo de extaz și, cu sau fără

⁴¹ Simona Sora, *Bibliotecile spitalelor mele*, în *Tovarășe de drum. Experiența feminină în comunism*, ed. cit., p. 266.

⁴² Anamaria Beligan, „Halatul Veronicăi”, în *Tovarășe de drum. Experiența feminină în comunism*, ed. cit., p. 59.

ajutorul fluturașului, dădeai de bucluc. Și aici intervine cel de-al treilea obiect-simbol: masa de bucătărie, pe care, dacă aveai relații și două cartușe de Kent, o moașă fără nume ar fi binevoit să-ți efectueze chiuretajul, fără anestezie și cu instrumente împrumutate parcă dintr-un catalog al tortionarilor Inchiziției, dezinfectate prin fierbere, la flacăra anemică a aragazului. (Existau și rețete *do it yourself*, de autoprovocare a avortului, dar, pe lângă pericolul sanitar, acestea îl implicau și pe cel la fel de grav al expertizei 51 medico-legale: ajunsă la Urgență, pacienta nu putea fi tratată până când o comisie legală stabilea dacă încălcase legea, sabotând în mod subversiv și samavolnic viitorul luminos al patriei socialiste. Se pare că, dintre toate rețetele de autoprovocare, cea mai puțin suspicioasă, care dădea impresia de pierdere spontană a sarcinii, era aplicarea unei perne deasupra abdomenului, urmată de o cascadă de pumni, care, în acest fel, nu lăsa urme)⁴³.

Fără urmă de ironie, ci doar cu multă amărăciune, Rodica Binder abordează, în textul *Chiar așa?*, problema avortului din dubla perspectivă pe care i-o permite ancorarea simultană în două lumi: cea a prezentului occidental, respectiv cea a trecutului românesc comunist. Forțată încă de la stabilirea în Germania să ofere explicații în legătură cu barbariile comunismului românesc abia părăsit⁴⁴, familia proaspăt emigrată face un scurt rechizitoriu socio-politic și economic. Celor interesați de subiect le sunt pomenite, bunăoară, nesfârșitele cozi și raționalizarea alimentelor de bază, întreruperea curentului electric, lipsa medicamentelor și condițiile îngrozitoare din spitale, șantajele, urmărirea suspectilor și persecutarea celor cu rude stabilite în Occident etc. etc. Tabloul penuriei înspăimântătoare și al terorii cvasi-generalizate e completat de câteva informații concise legate de „interzicerea

⁴³ *Ibidem*, pp. 50-51.

⁴⁴ Și alți exilați prinși *Între două lumi* sunt la un moment dat nevoiți să facă rechizitoriul lumii comuniste, după cum o arată câteva dintre confesiunile etno-identitare strânse în volumul *Între patrii: mărturii despre identitate și exil*, coordonatori Mirela Florian și Ioana Popescu, Editura Polirom, Iași, 2006.

întreruperilor de sarcină, controalele ginecologice forțate, absența anticoncepționalelor”. Din moment ce surpriza neplăcută de a nu fi crezută pe cuvânt se repetă, naratoarea ne recunoaște că, relativ repede, ajunge să le refuze celorlalți luxul recapitulării concentrate, dar oneste. Încuiat adesea „în sertarele de jos, mai greu accesibile”, ale unei memorii „părtinoare și protectoare”, trecutul românesc revine însă, „violent și dureros la suprafață”, atunci când e provocat de diferite circumstanțe. Vizionarea, pe canalul ARTE, a filmului *Experimentul 770*, realizat de Florian Iepan și Răzvan Georgescu, îi actualizează spre exemplu povestitoarei amintiri dureroase, mai exact

„șocul și durerea pe care, studentă fiind, mi le crease decesul, în urma unei tentative ilegale de avort, al unei colege de grupă liniștită și discretă, abia căsătorită. Tragedia Brigitei, care pe atunci părea singulară, individuală și scandaloasă, evocată doar în șoaptă, cu spaimă și lacrimi, pare să fi curs, evaluând retroactiv acum întâmplările și realitățile de altădată, în matca unui dezastru colectiv. La câțiva ani după terminarea studiilor, pierdeam, tot în urma unei tentative eșuate de avort, o altă fostă colegă de studii: Ica, veselă, vioaie și sensibilă. Era profesoară la Anina, iar soțul ei era inginer minier și aveau deja un băiețel”⁴⁵.

Cum emoțiile încă vii nu pot bloca decât temporar reflexul altminteri firesc al reflecțiilor pe teme macro, de la memoria individuală la cea colectivă se trece lin. Cu totul semnificativ, liantul esențial între cele două câmpuri este tot referentul corporal. Privită în comparație cu cea românească, reprezentarea corpului occidental, fie el masculin ori feminin, pare a-și fi pierdut definitiv orice urmă de discreție revelatorie:

„Copiii din flori ai generației *flower power* erau aduși pe lume cu inocența, bucuria și nonșalanța pe care doar bunăstarea și

⁴⁵ Rodica Binder, „Chiar așa?”, în *Tovarășe de drum...*, ed. cit., pp. 81-82.

libertatea le puteau îngădui. Iar în timp ce prin câteva capitale occidentale feministele defilau cu pieptul gol aidoma antecelor amazoane, scandându-și agresiv dreptul de a dispune de propriul corp, cerând deplina, nelimitată legalizare a avortului, în România se născuse deja prima generație de decreței și muriseră primele zeci de femei din cele aproape zece mii de victime ale programului de sporire a natalității. Am privit din perspectiva simultană a unor lumi paralele documentarul celor doi cineaști români, emoționant și prin înregistrarea mărturiilor despre unele încercări de a menține minima normalitate în cea mai anormală dintre lumi”⁴⁶.

În povestirea intitulată *Ginecologii mei*, Doina Ruști reușește să își distileze printr-un amestec excelent dozat de umor taumaturgic și ironie mordantă mai multe experiențe modelatoare proiectate pe un ecran social aproape hidos. În urma unui conflict puternic cu inspectorul de limba și literatura română, siderat de felul în care tovarășa novice înțelege să trateze „procesul de învățământ modern și adaptarea cunoștințelor de literatură la cerințele și ideologia societății socialiste multilateral dezvoltate”⁴⁷, tânăra profesoară se prăbușește fizic. Pe fondul unei sensibilități fiziologice mai vechi, face o hemoragie îndelungată, care o obligă să apeleze la cel mai cunoscut ginecolog din oraș. Speriat de posibilitatea ca „organele” să audă că facilitează avorturile ilegale, acesta verifică nevinovăția pacientei într-un mod absolut odios: o cheamă la spital, unde, după un pseudo-tratament cu vitamina K, îi face un „chiuretaj doveditor”. Orice tentativă a tinerei de a refuza să se supună tratamentului barbar este inutilă. Scena intervenției, la care asistă, impasibil, și un reprezentant al ordinii socialiste, e de un grotesc ce frizează absurdul:

„În sala de operație luminată de neoane era un ins în costum negru de la Procuratură. Stătea pe un scaun alături de două

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Doina Ruști, „Ginecologii mei”, în *Tovarășe de drum...*, ed. cit., p. 251.